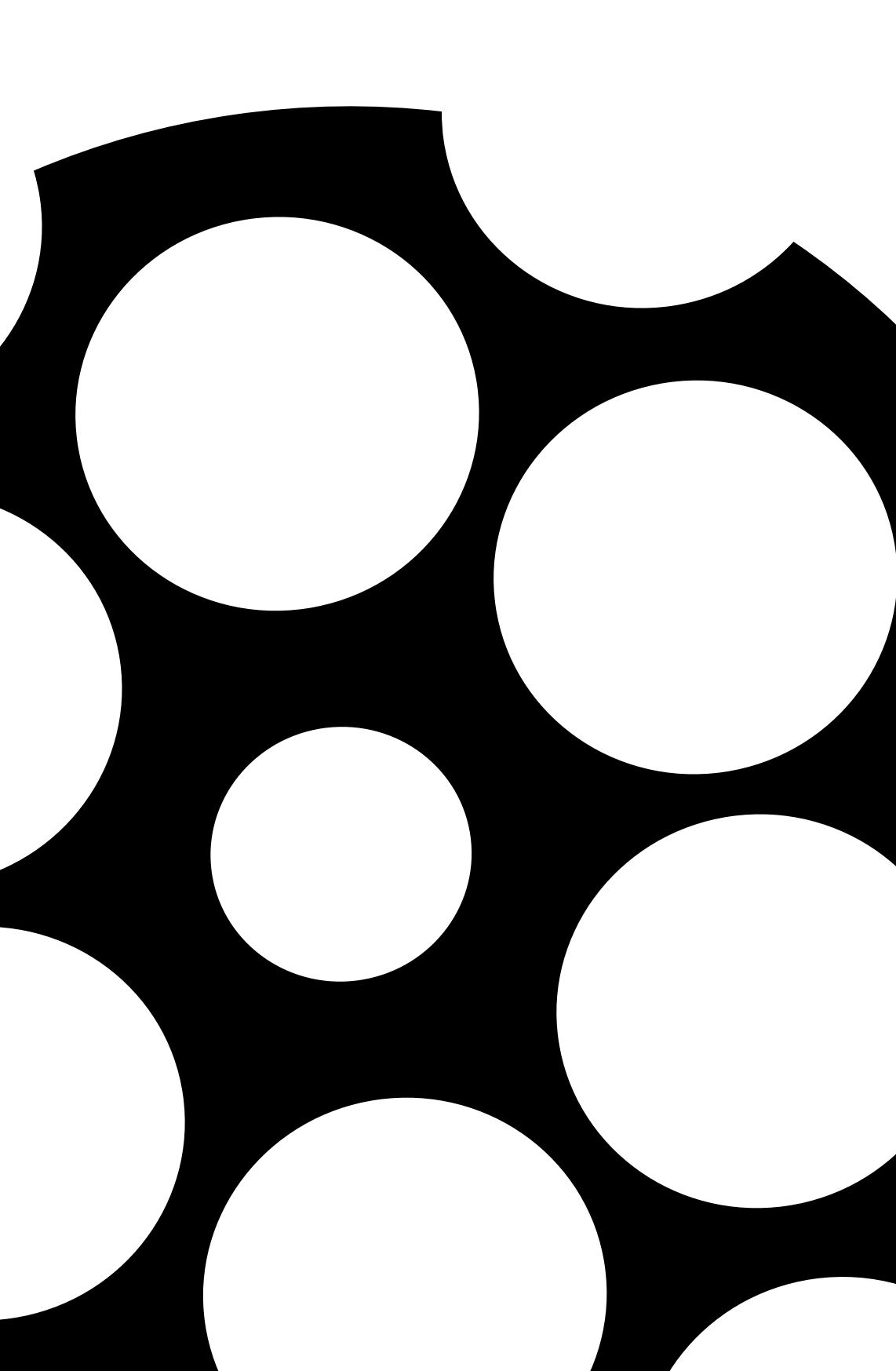

**Grigorij Mesežnikov
(ed.)**

Kto hrá ruskú ruletu so Slovenskom

**Grigorij Mesežnikov
Zora Bútorová
Ján Bartoš
Patrik Haburaj
Domicián Zahorjan
Tomáš Nociar**

Obsah

Predslov

Rastislav Káčer

13

Úvod

Grigorij Mesežnikov

19

- **Ruska ruleta medzi Dunajom a Tatrami**
- **Ukotvenie na Západe a protizápadné „alternatívy“**
- **Otázky a odpovede**

Kapitola I:

Slovensko a Rusko:

vzťahy, idey, procesy, aktéri

Grigorij Mesežnikov

25

- **Slovensko: demokratizácia, integrácia, cesta na Západ**
 - **Rusko verzus Západ**
 - **„Mäkká“ či „ostrá“ sila Ruska?**
 - **Historické, socio-kultúrne a politické pozadie proruských tendencií na Slovensku**
 - **Ruská stopa v odkaze národných buditeľov**
 - **Verejná mienka na Slovensku: pohľad na Rusko vo vyšehradskom kontexte**
 - Slovensko-ruské vzťahy po vzniku SR
 - Prorusky orientovaní aktéri na Slovensku pred ruskou agresiou v roku 2022
 - Politické strany
- Ludová strana Naše Slovensko*

- Slovenská národná strana*
Smer – sociálna demokracia
Slovenské hnutie obrody
Komunistická strana Slovenska
Ďalšie strany s proruskou orientáciou
- *Nestranícki aktéri*
Slovensko-ruská spoločnosť
Slovenskí branci – Národná dobrovoľná občianska domobrana

Kapitola II:

Analýza príspevkov proruských aktérov v SR o Rusku na Facebooku pred agresiou RF

Ján Bartoš

119

- Počet príspevkov na vybraných stránkach
- Vývoj počtu príspevkov v čase
- Interakcie na príspevky, zapojenie publika
- Najúspešnejšie príspevky o Rusku z hľadiska interakcií

Kapitola III:

Slovensko a ruská agresia proti Ukrajine: vnútropolitický kontext (2022 – 2025)

Grigorij Mesežnikov

141

- Konsolidovaný postoj Slovenskej republiky v rokoch 2022 – 2023
- Zápas o obrannú dohodu s USA v predvečer ruskej agresie: útok proruských síl na prozápadnú orientáciu SR
- Stanoviská najvyšších ústavných orgánov SR v otázke ruskej agresie (2022 – 2025)

- Prezidentka SR Zuzana Čaputová
- Prezident SR Peter Pellegrini
- Vláda SR na čele s Eduardom Hegerom (2022 – 2023)
- Vláda SR na čele s Robertom Ficom (2023 – 2025)
- Národná rada SR v rokoch 2022 – 2023
- Národná rada SR v rokoch 2023 – 2025
- **Vývoj a stav slovensko-ruských vzťahov**
 - Stanoviská slovenských politických aktérov
 - Dokumenty slovenskej diplomacie a bezpečnostnej politiky (2020 – 2023)
 - Činnosť slovenských spravodajských služieb (2020 – 2023)
 - Aktivity veľvyslanectva RF a ich odozva na Slovensku (2022 – 2024)
- **Pôsobenie slovenských proruských politikov pred agresiou Ruska a bezprostredne po jej rozpútaní**

Kapitola IV:

Stanoviská politických strán na Slovensku k problematike Ukrajiny a k slovensko-ukrajinským vzťahom v kontexte ruskej agresie (2022 – 2025)

Grigorij Mesežnikov

211

- **Strany vládnej koalície**
 - Smer-SD
 - Hlas-SD
 - Slovenská národná strana
- **Opozičné parlamentné strany**
 - Progresívne Slovensko
 - Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti / Hnutie Slovensko
 - Kresťanskodemokratické hnutie
 - Sloboda a solidarita
- **Vybrané mimoparlamentné strany**
 - Republika

- Aliancia – Szövetség
- Demokrati
- Modrí-Most
- Maďarské fórum, Občianski demokrati Slovenska, Za regióny, Rómska koalícia, Demokratická strana

Kapitola V:

Ruská agresia proti Ukrajine očami slovenskej verejnosti

Zora Bútorová

271

- **Historické tieňe v pozadí ruskej agresie proti Ukrajine**
- **Politická klíma na Slovensku v predvečer ruskej agresie**
- **Reakcia verejnosti na vojnu Ruskej federácie proti Ukrajine**
 - Dramatické zmeny v rebríčku spoločenských problémov
 - Postoj k ľuďom utekajúcim pred vojnou na Ukrajine
 - Posuny v zahraničnopolitických orientáciách verejnosti

Stav pred ruskou agresiou ...

... a po nej
- **Názory na vojnu na Ukrajine**
- **Posuny v interpretácii príčin vojny na Ukrajine**
- **Názory slovenskej verejnosti na pomoc Ukrajine v kontexte EÚ-27**
- **Posuny vo verejnej mienke po parlamentných voľbách 2023**
- **Na prahu štvrtého roku ruskej vojny proti Ukrajine**

Kapitola VI:

Tichá invázia manipulácií a ruskej propagandy v slovenskom informačnom priestore

Domicián Zahorjan – Patrik Haburaj

323

- **Vývoj dezinformačnej scény v rokoch 2014 – 2022**

- Prvé zmienky o prokremeľskej propagande na Slovensku v období anexie Krymu
- Štát priznáva existenciu ruských dezinformácií
- Obdobie Covid-19 a rozmach dezinformácií
- News-front.info: nástroj ruskej dezinformačnej vojny na Slovensku

- **Stupňovanie hybridného pôsobenia zo strany Ruska po roku 2022**

- Blokovanie webov po začiatku invázie
- Presun časti politikov na Telegram a spojenectvo s dezinformačnou scénou
- Čo je to Telegram a prečo je nebezpečný?

Riziká používania platformy

Ruské zdroje slovenského Telegramu

Oficiálne vládne kanály

Vojenský korešpondenti a propagandisti

Kybernetické jednotky

- **Najväčšie zdroje ruského obsahu na Slovensku**

- Veľvyslanectvo Ruska na Slovensku
- RIA Novosti
- Vojnový korešpondent Рыбарь (Rybár)
- Ostatné propagandistické kanály

- **Kto na Slovensku preberá a šíri ruský obsah?**

- Casus Belli Live
- Kanál KSB Správy
- Kanál Pravda víťazí
- Infokanál klubu nekonvenčne mysliacich
- Kanál tvotv.sk

- **Priklady šírenia dezinformácií a nepriateľskej propagandy**

- Správa o údajnom zámere Ukrajiny odpáliť „špinavú bombu“
- Pravidelné šírenie správ z bojiska písané ruskou propagandou
- Šírenie ruskej propagandy o bojoch účtom tvotv.sk

- **Ako štát reaguje na prenikanie manipulácii a ruskej propagandy**

- **Čo s tým môžeme robiť?**

Kapitola VII:

Prichádza namiesto mrazu z Kremľa diktát z Bruselu a vojna z Washingtonu? Zahraničnopolitická orientácia v ideológiách slovenských krajne pravicových strán

Tomáš Nociar

361

- Čo je zahraničnopolitická orientácia v ideológii krajnej pravevice?
- Ktoré sú relevantné krajne pravicové strany na Slovensku?
- Analýza: Čo hovoria slovenské krajne pravicové strany o zahraničnopolitickej orientácii?
 - Slovenská národná strana (SNS)
 - Kotlebovci – ľudová strana Naše Slovensko (K-LSNS)
 - Hnutie Republika
- Aká je teda zahraničnopolitická orientácia v ideológiách slovenských krajne pravicových strán?

Doslov

Grigorij Mesežnikov

389

Autori a autorka

393

Predslov

Studená vojna skončila víťazstvom modelu slobodnej, demokratickej spoločnosti ako opozita k autokratickej komunistickej diktatúre. Nešlo o konflikt „národného“, respektíve štátneho charakteru, ale o systémový konflikt. Demokratické revolúcie, pád diktatúr a následný rozpad sovietskeho impéria sme mnohí nevnímali ako víťazstvo USA nad ZSSR. Možno v návale naivného nadšenia sme chceli za víťazov považovať všetkých, ktorí chceli byť súčasťou slobodného sveta. Akosi sa zdalo samozrejmé, že človek, keď má na výber, volí slobodný svet. Prevládla „fukujamistická“ viera v koniec histórie, prirodzenej superiority demokracie, otvoreného a zároveň kooperujúceho sveta. Tento preukázal vyššiu konkurencieschopnosť, lebo poskytol stabilnejší, spokojnejší, ekonomicky vyspelejší model fungovania spoločnosti a štátu.

Pre občanov Československa a štátov, ktoré pred pričlením do sovietskej sféry vplyvu (hlavne po konci druhej svetovej vojny) patrili jednoznačne kultúrne a historicky k Západnému svetu, sa zdalo takmer samozrejmé, že návrat k prerušenej trajektórii dejín a hodnôt bude rýchly, jednoznačný a trvalý. Túžba a potreba aj inštitucionálne sa začleniť do štruktúr Západného sveta (Európska únia a NATO) bola zdieľanou víziou takmer všetkých politických elít. Priznám sa, že aj ja som bol presvedčený, že keď sa nám otvoria brány vyspelého sveta, keď budeme môcť slobodne čerpať informácie, pracovať, cestovať, študovať, sedieť pri stole ako rovnocenní partneri, keď naši vojaci budú slúžiť s inými, a staneme sa jeho plnohodnotnou súčasťou – cesta k totalite bude nemožná. Nielen to, ale aj sentiment, respektíve akýsi kolektívny štokholmský syndróm ohľadne komunistickej minulosti a náklonnosti k sovietskemu dedičstvu bude minimálny a časom sa úplne stratí.

Ochota akceptovať nové demokracie ako rovnocennú súčasť inštitúcií Západu sa začiatkom deväťdesiatych rokov nedala charakterizovať ako príliš nadšená. Diplomatický tlak motivovaný nielen

Úvod

Zámerom tejto publikácie je komplexnejšia analýza pôsobenia aktérov prokremelskej scény na Slovensku a jeho vplyvu na zahraničnú politiku SR a na vzťahy so spojeneckými a partnerskými krajinami a ich zoskupeniami. Okrem mapovania postojov predstaviteľov spomínaného prúdu sa publikácia venuje širším súvislostiam pôsobenia slovenských proruských aktérov – transformačnému a zahraničnopolitickému kontextu, problematike slovensko-ruských bilaterálnych vzťahov, historickým a sociokultúrnym faktorom vplyvu Ruska na Slovensku, postojom jednotlivých politických subjektov k ruskej agresii proti Ukrajine, ich vzťahu k Ukrajine ako obeť vojny rozpútanej Ruskom. Publikácia tiež obsahuje analýzu názorov obyvateľstva Slovenska na rusko-ukrajinskú vojnu, jej priebeh, príčiny a možné následky, ako aj prehľad ruských vplyvových aktivít v slovenskom segmente sociálnych sietí.

Ruska ruleta medzi Dunajom a Tatrami

Ruská ruleta je hazardná hra, ktorá sa končí smrťou jedného z hráčov. V 19. storočí bola známa ako kratochvíľa ruských dôstojníkov počas dlhých večerov s kartami, alkoholom a dámskou spoločnosťou. Hra spočívala v pokusoch účastníkov, potrundžených vínom, vyhnúť sa 16,6-percentnej pravdepodobnosti, že spáchajú samovraždu v prítomnosti spoluhráčov výstrelom z revolveru, v ktorom je nabitá iba jedna nábojová komora zo šiestich. Jeden zo spoluhráčov napokon v tejto hre prehral.

V prenesenom zmysle sa pojem „ruská ruleta“ používa na označenie nebezpečného správania na hranici nezmyselnosti a nerozvážnosti, s nepredvídateľnými tragickými následkami. Výnimkou nie je politika. Aj v nej sa nájdu ľudia so sklonsmi k hazardu. Hazardní politickí hráči spravidla podstupujú individuálne riziká. Ak prehrávajú, riskujú, že si spôsobia osobné straty, v dôsledku ktorých prichádzajú

o mocenské pozície, podporu verejnosti, reputáciu, imidž. Vedia však, že ak vyhrajú, môžu si mocenské postavenie upevniť, získať širšiu podporu medzi obyvateľmi, vyvolať väčší záujem médií.

Sú však aj takí politici, ktorí sa nerozpakujú hazardovať nielen so svojím vlastným politickým osudom, ale aj s osudom celej krajiny, s jej stabilitou a blahobytom občanov. Snažia sa využiť prípadné zisky vo svoj prospech, avšak nepriaznivé následky vlastného hazardného správania prenášajú na štát a spoločnosť, na iných ľudí. Môže to byť obzvlášť nebezpečné, ak sa to týka medzinárodného postavenia krajiny, základného smerovania jej zahraničnej politiky, vzťahov s inými krajinami a ich zoskupeniami.

Ukotvenie na Západe a protizápadné „alternatívy“

Hlavnou devízou Slovenska v súčasnom dosť turbulentnom období v medzinárodných vzťahoch je pevné ukotvenie v západných integračných štruktúrach. Toto ukotvenie je výsledkom intenzívnych odborných a celospoločenských diskusií, dôležitých rozhodnutí a strategických krokov. Napriek nespochybniteľným výhodám vyplývajúcim zo súčasného postavenia Slovenska ako členskej krajiny západného spoločenstva sa nájdu sily, ktoré so základným zahraničnopolitickým smerovaním vlastnej krajiny nesúhlasia, otvorene ho spochybňujú a navrhujú „alternatívy“. Najradikálnejšou z nich je formálne vystúpenie zo západného spoločenstva (túto „alternatívu“ presadzujú protisystémové a extrémistické sily), menej radikálnou (ale vo svojej podstate v mnohom zhodnou s tou predchádzajúcou) je nadviazanie osobitných vzťahov s krajinami, ktoré nepatria do spoločenstva západných demokracií – na úkor väzieb s ich integračnými zoskupeniami.

Mnohí protagonisti týchto „alternatív“ spájajú ich realizáciu s Ruskom – s východnou veľmocou, ktorá v 20. storočí v dôsledku historických okolností významne zasiahla do života obyvateľov Slovenska (v tom čase mala iný názov). Prihovárajú sa za pevnejšie vzťahy a v perspektíve aj za vytvorenie strategického zväzku s touto krajinou, čo by mohlo postupne viesť k odpojeniu Slovenska od demokratického Západu.

KAPITOLA I
Slovensko a Rusko:
vztáhy, idey, procesy,
aktéri

Grigorij Mesežnikov

Je len málo krajín na svete takých odlišných svojimi rozmanitými charakteristikami (sociálnymi, kultúrnymi, konfesijnými, ekonomickými, socio-demografickými, prírodnými), historickým osudom a postavením v systéme medzinárodných vzťahov ako Slovensko a Rusko. Zároveň máloktorá cudzia krajina zasahovala do spoločenského vývoja na Slovensku a do života jeho obyvateľov tak, ako to robilo Rusko, resp. jeho predchodca Sovietsky zväz, ktorého Rusko bolo integrálnou súčasťou a hlavnou hybnou silou.

Takmer celé 20. storočie sa nieslo v znamení aktivít ruského (sovietskeho) štátu, ktoré priamo alebo nepriamo ovplyvňovali Slovensko, či už ako súčasť spoločného československého štátu po roku 1918, alebo ako vazalský štát kolaborujúci s nacistickým Nemeckom počas druhej svetovej vojny, alebo ako súčasť obnoveného Československa po druhej svetovej vojne (v rokoch 1948 – 1989 pod komunistickou vládou, v rokoch 1990 – 1992 v podmienkach demokracie) a napokon od roku 1993 až po súčasnosť v podobe samostatnej Slovenskej republiky, demokratického národného štátu.

Slovensko: demokratizácia, integrácia, cesta na Západ

Slovenská republika je od roku 1990 krajinou s demokratickým režimom, od roku 1993 je samostatným štátom a od roku 2004 je súčasťou euroatlantického spoločenstva (členskou krajinou EÚ a NATO). Viac ako tridsaťročnú demokratickú a integračnú cestu Slovenska sprevádzali dôležité rozhodnutia zástupcov národnej politickej elity. Občania poskytovali legitimitu týmto rozhodnutiam prostredníctvom účasti na voľbách, po ktorých sa formovali širšie vládne koalície presadzujúce základné smerovanie vnútornej a zahraničnej politiky.

Pri konštituovaní politického režimu v rozhodujúcej časti slovenskej politickej elity prevládalo nastavenie buď na aktívne presadzovanie alebo minimálne na akceptovanie liberálnodemokratického usporiadania. Po prekonaní postkomunistickej recidívy autoritarizmu v rokoch 1994 – 1998 Slovensko už zásadnejším spôsobom nevybočovalo zo základného rámca liberálnej demokracie (hoci miera prenikania korupcie do vitálnych inštitúcií štátu bola počas vládnutia politických síl populisticko-klientelistického typu mimoriadne vysoká). Pri realizácii konkrétnych sociálno-ekonomických opatrení sa síce prejavovali značné rozdiely medzi vládnymi zoskupeniami vytvorenými stredopravými demokratickými stranami a stranami národno-populistickými, avšak konsenzus týkajúci sa dodržiavania základných noriem a pravidiel ústavnosti bol dodržiavaný. Po roku 1998 už nedochádzalo k otvoreným pokusom o deštrukciu demokratického režimu. Aj keď v roku 2016 do parlamentu prenikol protisystémový extrémistický subjekt (strana ĽSNS), ktorý sa nesprával ako súčasť spomínaného konsenzu a pôsobil tam až do roku 2023, predsa vzhľadom na svoju nedostatočnú politickú váhu (aj váhu jeho nástupcu, ktorý napriek všetkým podniknutým mobilizačným úsiliam neuspel v predčasných parlamentných voľbách v roku 2023) nebol doteraz schopný tento konsenzus vážne narušiť, resp. deštruovať.

V oblasti zahraničnopolitickej orientácie štátu sa v určitom okamihu na Slovensku prijalo a realizovalo strategické rozhodnutie, že krajina sa stane trvalou súčasťou euroatlantického spoločenstva. Vstup Slovenska do EÚ a NATO po absolvovaní prístupového procesu potvrdil príslušnosť krajiny ku komunite svetových liberálnych demokracií. Členstvo v obidvoch zoskupeniach vytvorilo optimálne podmienky pre stabilitu demokratického usporiadania – z hľadiska jeho vnútorného fungovania, ako aj bezpečnostných záruk a ochrany pred vonkajšími hrozbami. Aj v zahraničnopolitickej orientácii mainstreamovej časti politickej scény napokon prevládil konsenzus o prozápadnom smerovaní štátu, hoci postoje niektorých politických aktérov k spôsobu jeho presadzovania sa odlišovali. Iba jediná relevantná politická sila – už spomínaná protisystémová extrémistická strana ĽSNS – sa usilovala nielen spochybniť členstvo SR v EÚ a NATO, ale otvorene sa ho snažila